

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ТА ЗАВДАННЯ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ
ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ
ЗА КОНТРАКТОМ»

Харків
2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ТА ЗАВДАННЯ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ
ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ
ЗА КОНТРАКТОМ»**

**для студентів
військово-юридичного факультету**

другого (магістерського) освітньо-кваліфікаційного рівня
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

**Харків
2019**

Методичні матеріали та завдання для самостійної роботи і практичних занять з навчальної дисципліни «Особливості проходження військової служби за контрактом» для студентів військово-юридичного факультету другого (магістерського) освітньо-кваліфікаційного рівня галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / уклад.: В. Д. Авескулов, О. Є. Луценко, Г. О. Яковлева. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. 33 с.

У к л а д а ч і : В. Д. Авескулов,
О. Є. Луценко,
Г. О. Яковлева

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2019

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Особливості проходження військової служби за контрактом» висвітлює різноаспектні правові питання, пов'язані з проходженням такої служби.

Основна мета навчального курсу – формування у студентів знань та компетенцій, необхідних для практичного застосування правових норм щодо укладення контракту, проходження військової служби на його підставі, а також вирішенні спорів, що виникають з приводу виконання умов контракту тощо.

Завданнями навчального курсу є оволодіння знаннями про правове регулювання порядку укладення контракту про проходження військової служби; засвоєння правових норм, необхідних для вирішення колізійних ситуацій, що виникають під час проходження військової служби за контрактом.

Студенти в результаті опанування навчальної дисципліни «Особливості проходження військової служби за контрактом» повинні **знати**:

- основні положення Конституції України, міжнародних нормативно-правових актів, Законів України «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про Збройні Сили України», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», інших законів, підзаконних нормативно-правових актів у цій сфері, рішень Конституційного Суду України, стан судової практики;

- порядок укладення контракту про проходження військової служби, його строки та види;

- особливості проходження військової служби за контрактом іноземцями та особами без громадянства;

- права та обов'язки військовослужбовців за контрактом;

- загальні положення військової дисципліни, види та порядок застосування стягнень і заохочень;

- підстави припинення (розірвання) контракту про про-

ходження військової служби та порядок звільнення з військової служби.

уміти:

- аналізувати законодавство в галузі проходження військової служби за контрактом та практику його застосування при вирішенні конкретних практичних завдань;

- правильно застосовувати нормативно-правові акти до конкретних відносин;

- тлумачити чинне законодавство, що регулює права та обов'язки військовослужбовців;

- аналізувати тенденції юридичної практики і оцінювати їх з точки зору відповідності законодавству.

Навчання цієї дисципліни забезпечене програмою, текстами лекцій, навчальним посібником, завданнями, базами даних юридичної практики тощо і передбачає такі форми навчання, як лекції, практичні заняття, колоквиуми, індивідуальні навчально-дослідницькі завдання, консультації, самостійну роботу студентів.

Підсумковою формою контролю знань студентів у 1 семестрі є залік.

1. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Теми	Кількість годин / кредитів				Вид контролю
	всього за темою	аудиторних		самостійна робота	підсумковий
		лекції	практичні заняття		
<i>1</i>	2	3	4	5	6
Загальні засади проходження військової служби за контрактом в Україні	8	2	2	4	
Контракт про проходження військової служби: поняття, порядок укладення та зміст	28	6	8	14	
Службовий час та час відпочинку для військовослужбовців. Грошове та соціальне забезпечення військовослужбовців	8	2	2	4	
Військова дисципліна	8	2	2	4	
Звільнення з військової служби	8	2	2	4	
Усього	60	14	16	30	Залік

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри трудового права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(протокол № 4 від 05.12.2017 р.)

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЗА КОНТРАКТОМ»

Т е м а 1. Загальні засади проходження військової служби за контрактом в Україні

Загальна характеристика проходження військової служби за контрактом. Перелік осіб, з якими укладається контракт про проходження військової служби. Вимоги, що ставляться до осіб, які бажають укласти контракт про проходження військової служби.

Види контрактів про проходження військової служби. Сторони контракту про проходження військової служби. Строки контракту про проходження військової служби.

Особливості проходження військової служби за контрактом іноземцями та особами без громадянства. Порядок добору та прийняття іноземців на військову службу за контрактом.

Т е м а 2. Контракт про проходження військової служби: поняття, порядок укладення та зміст

Порядок укладення контрактів про проходження військової служби.

Обчислення строку проходження військової служби за контрактом та набрання контрактом чинності.

Правове регулювання професійно-психологічного відбору при прийнятті на військову службу. Особливості організації заходів професійно-психологічного відбору при прийнятті на військову службу за контрактом.

Правове регулювання військово-лікарської експертизи.

Медичний огляд осіб, які приймаються на військову службу за контрактом.

Проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, що претендують на зайняття посад, пов'язаних з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків.

Гарантії для осіб, які приймаються на військову службу за контрактом.

Права та обов'язки військовослужбовців за контрактом.

Порядок призначення військовослужбовців на посади. Особливості призначення військовослужбовців на посади при проведенні організаційно-штатних заходів.

Переміщення військовослужбовців. Тимчасове виконання обов'язків військовослужбовцями. Порядок усунення військовослужбовців від виконання службових обов'язків, відсторонення від виконання службових повноважень, повноважень на посаді або відсторонення від посади.

Порядок проведення атестування військовослужбовців.

Особливості проходження військової служби військовослужбовцями, які направляються за кордон.

Т е м а 3. Службовий час та час відпочинку для військовослужбовців. Грошове та соціальне забезпечення військовослужбовців

Службовий час військовослужбовців.

Загальна характеристика часу відпочинку військовослужбовців. Щорічна відпустка військовослужбовцям: види, тривалість та порядок надання. Додаткова відпустка у зв'язку з навчанням, творча відпустка для військовослужбовців. Соціальні відпустки для військовослужбовців. Відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин для військовослужбовців. Відкликання військовослужбовця з відпустки.

Грошове забезпечення військовослужбовців. Продовольче, речове та інше забезпечення військовослужбовців.

Охорона здоров'я та медична допомога військовослуж-

бовцям. Гарантії військовослужбовцям щодо забезпечення житлом. Пільги військовослужбовцям та членам їх сімей. Соціальні гарантії прав членів сімей військовослужбовців. Загальна характеристика пенсійного забезпечення військовослужбовців.

Т е м а 4. Військова дисципліна

Загальні положення військової дисципліни.

Види та порядок застосування заохочень.

Види стягнень за порушення військової дисципліни.

Накладення дисциплінарних стягнень в особливих випадках.

Порядок накладення дисциплінарних стягнень та їх виконання.

Облік заохочень та дисциплінарних стягнень.

Т е м а 5. Звільнення з військової служби

Підстави припинення (розірвання) контракту про проходження військової служби.

Особливості звільнення деяких категорій військовослужбовців.

Порядок звільнення з військової служби.

3. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Т е м а 1. Загальні засади проходження військової служби за контрактом в Україні (колоквіум)

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика проходження військової служби за контрактом.
2. Загальні умови укладення контракту на проходження військової служби.
3. Види контрактів про проходження військової служби.
4. Сторони контракту про проходження військової служби.
5. Строки контракту про проходження військової служби.
6. Особливості проходження військової служби за контрактом іноземцями та особами без громадянства.
7. Порядок добору та прийняття іноземців на військову службу за контрактом.

Т е м а 2. Контракт про проходження військової служби: поняття, порядок укладення та зміст

Питання для обговорення

1. Укладення контрактів про проходження військової служби.
2. Професійно-психологічного відбору при прийнятті на військову службу.
3. Військово-лікарська експертиза.
4. Медичний огляд осіб, які приймаються на військову службу за контрактом.
5. Проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, що претендують на зайняття посад, пов'язаних з виконанням орга-

нізаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків.

6. Гарантії для осіб, які приймаються на військову службу за контрактом.

7. Права та обов'язки військовослужбовців за контрактом.

8. Порядок призначення військовослужбовців на посади.

9. Переміщення військовослужбовців.

10. Тимчасове виконання обов'язків військовослужбовцями.

11. Порядок усунення військовослужбовців від виконання службових обов'язків, відсторонення від виконання службових повноважень, повноважень на посаді або відсторонення від посади.

12. Порядок проведення атестування військовослужбовців.

1. Капітан Іващенко проходив військову службу у військовій частині А на посаді командира роти. Наказом першого заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 05.07.2018 р. його призначено командиром роти вогневої підтримки окремого гірсько-штурмового батальйону військової частини Б. Після цього наказом від 25.08.2018 р. капітана Іващенко виключено зі списків особового складу частини А та всіх видів забезпечення, як такого, який справи та посаду здав і вибув до нового місця служби до військової частини Б.

Капітан Іващенко, не погодившись із таким переміщенням, звернувся до суду про поновлення на попередньому місці проходження служби, пояснивши свої вимоги тим, що не було враховано стан здоров'я його батька, як підставу для заборони переміщення Іващенко на іншу посаду та інший гарнізон.

Як вирішити справу? Який порядок переміщення військовослужбовців?

2. Підполковник Арбузенко звернувся до суду з позовною заявою до військового комісаріату про визнання протиправним та скасування наказу про відсторонення від виконання обов'язків начальника військового комісаріату на час розгляду кримінальної справи. Свої позовні вимоги підполковник обгру-

нтовав тим, що оскаржуваний наказ не містить терміну відсторонення від посади, а є фактичним звільненням з посади старшого офіцера, питання щодо призначення та звільнення з посади якого вирішуються виключно вищестоящими штабами. Підтвердженням цьому є наказ про тимчасове допущення Охріменка до виконання обов'язків вакантної посади начальника військового комісаріату. Арбузенко вважає, що військовослужбовці, які відсторонені від виконання службових повноважень, мають продовжувати проходити військову службу згідно з Положенням про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, виконуючи обов'язки військової служби в межах, визначених командиром (начальником) військової частини.

Яке рішення прийме суд? Порядок та правові наслідки відсторонення військовослужбовців від посади.

3. Тарасенко звернувся до суду з позовом до командира військової частини А, в якому просить суд визнати атестування незаконним та таким, що підлягає скасуванню. В обґрунтування своїх позовних вимог зазначає наступне. Після виходу з чергової відпустки 15.11.2017 р. позивачеві для особистого підпису командиром було надано висновки засідання атестаційної комісії за період з квітня 2010 р. по листопад 2017 р. Також позивачем було вказано, що фактично засідання атестаційної комісії відбулося 15.11.2017 р., а документи складені 16.11.2017 р. Крім того, командир військової частини А затвердив указане атестування за 8 місяців до його проведення, що свідчить про грубе порушення чинного законодавства та про його незаконність.

Яке рішення прийме суд? Порядок атестування військовослужбовців.

4. Комарницький проходив військову службу на посаді заступника військового комісара за контрактом від 21.06.2015 р., укладеним строком на 3 роки. У зв'язку із закінченням строку його дії проведено атестування позивача, за результатами якого прийнято рішення про невідповідність Комарницького займаній посаді та доцільність його звільнення з військової служби в запас

у зв'язку із закінченням строку контракту, про що 24.06.2018 р. оформлений відповідний висновок. Текст службової характеристики був складений тимчасово виконуючим обов'язки військового комісара Позняком.

Комарницький з текстом характеристики ознайомлений після проведення атестування 24.06.2018 р., на засідання комісії його належним чином не запросили, а в день атестування – 14.06.2018 р. – він перебував на лікуванні і був звільнений від виконання службових обов'язків з 10.06. по 15.06.2018 р. на підставі рапорту і довідки про хворобу, що підтверджується витягами з наказів.

Чи законне рішення атестаційної комісії? Чи дотримано процедуру проведення атестування військовослужбовця?

5. Командиром авіаційної дивізії затверджено оцінювання, проведене в період з вересня 2017 р. по січень 2018 р., за висновками якого капітана Іванова запропоновано звільнити в запас за службовою невідповідністю. Із оцінюванням та його матеріалами Іванов ознайомився 26.01.2018 р., що підтверджується його підписом на бланку атестування.

На підставі цього заступник Міністра оборони України командувач Повітряних Сил Збройних Сил України 08.05.2018 р. видав наказ про звільнення Іванова з військової служби в запас.

У серпні 2018 р. Іванов звернувся до Міністра оборони України зі скаргою, в якій просив провести службове розслідування щодо правомірності проведення оцінювання та його результатів і за наслідками такого розслідування скасувати зазначений вище наказ про його звільнення з військової служби за службовою невідповідністю. Скарга обґрунтована тим, що перед звільненням до Іванова не вживалися інші заходи громадського та дисциплінарного впливу, які могли б бути застосовані.

Який порядок оскарження результатів атестування? Чи є рішення атестаційної комісії обов'язковим?

6. Петренко звернувся до суду з позовом, у якому просить визнати протиправним та скасувати протокол засідання

атестаційної комісії військової частини А, у якому зазначено: «Займаній посаді не відповідає. Рекомендовано призначити на нижчу посаду».

Чи є правомірним призначення на нижчу посаду військовослужбовця за результатами атестування? Чи є протокол засідання атестаційної комісії документом, у якому викладаються висновок про відповідність займаній посаді та рекомендації щодо перспектив подальшого проходження служби військовослужбовцем?

Т е м а 3. Службовий час та час відпочинку для військовослужбовців. Грошове та соціальне забезпечення військовослужбовців

Питання для обговорення

1. Службовий час військовослужбовців.
2. Загальна характеристика часу відпочинку військовослужбовців.
3. Види відпусток військовослужбовців.
4. Щорічна відпустка військовослужбовцям: види, тривалість та порядок надання.
5. Грошове забезпечення військовослужбовців.
6. Соціальний захист військовослужбовців.

7. Наказом командира частини на капітана Цвіркуна накладено дисциплінарне стягнення у виді позбавлення військового звання. Відповідно до підпункту «в» п. 1 ч. 8 ст. 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» (у зв'язку з позбавленням військового звання в дисциплінарному порядку) з ним розірвано контракт та звільнено з військової служби у запас Збройних Сил України. У позовній заяві капітан Цвіркун просить стягнути з військової частини компенсацію за невикористану щорічну відпустку.

Чи можна було на прохання військовослужбовця нада-

*ти йому невикористану відпустку з наступним звільненням?
Чи повинен суд задовольнити зазначену позовну вимогу?*

8. Кривоносенко звернувся до суду з позовом до командира військової частини про надання невикористаних днів основної щорічної відпустки за 2014 р., в обчисленні від 10 до 15 років – 35 календарних днів.

Позовні вимоги Кривоносенка обґрунтовані тим, що з незалежних від нього причин не використав другу частину основної відпустки за 2014 р., однак у задоволенні клопотання щодо надання цієї частини відпустки йому було відмовлено. Відмова вмотивована тим, що невикористана чергова відпустка може бути надана лише у I кварталі року.

Чи правомірною така відмова? Яке рішення прийме суд?

9. Мазуренко 01.10.2018 р. звернувся до начальника військового інституту Національного авіаційного університету із заявою про надання йому відпустки без збереження заробітної плати, як батьку дитини, яка потребує домашнього догляду. Начальник 05.10.2018 р. відмовив йому в наданні такої відпустки. Мазуренко вважає, що цим було порушено вимоги ст. 25 Закону України «Про відпустки» та право малолітньої дитини на батьківське піклування. Мазуренко звернувся до суду з позовом про визнання протиправним рішення начальника про відмову в наданні відпустки та зобов'язати його надати таку відпустку.

Начальник у судовому засіданні свою відмову мотивував тим, що коли дитина не позбавлена материнського піклування, то Мазуренко як військовослужбовець не має права на відпустку по догляду за дитиною, яка потребує домашнього догляду.

Як суд вирішить справу? Чи містить позиція начальника дискримінаційні елементи?

Т е м а 4. Військова дисципліна

Питання для обговорення

1. Загальні положення військової дисципліни.
2. Види та порядок застосування заохочень.
3. Види стягнень за порушення військової дисципліни.
4. Накладення дисциплінарних стягнень в особливих випадках.
5. Порядок накладення дисциплінарних стягнень та їх виконання.
6. Облік заохочень та дисциплінарних стягнень.

10. Майор Артеменко, будучи командиром ракетного дивізіону військової частини, надав рапорт на ім'я командира військової частини щодо заохочення грошовою премією підлеглих військовослужбовців – солдатів, які на той момент мали не зняті дисциплінарні стягнення. У суді майор Артеменко повідомив, що прийняв посаду без особових справ військовослужбовців, а тому про наявні стягнення йому не було відомо. Крім того, перебування в зоні АТО позбавляє його можливості здійснювати контроль за особовим складом, частина якого може перебувати від нього на відстані.

Чи є в діях майора Артеменка склад адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172-15 Кодексу України про адміністративні правопорушення?

11. Військовослужбовець Богданов подав позов до суду про скасування рішення командира військової частини щодо накладення дисциплінарного стягнення «попередження про неповну службу відповідність усно» (за нетактовну поведінку (нецензурну лайку) під час виховної бесіди з помічником командира військової частини).

Чи може дисциплінарне стягнення накладатися усно? Як регулюється відповідальність за нетактовну поведінку. Чи правомірне накладення стягнення без проведення службового розслідування?

12. Військовослужбовець Волянець скоїв адміністративне правопорушення, передбачене ст. 173 Кодексу України про адміністративне правопорушення (дрібне хуліганство), про що працівниками поліції було складено протокол про адміністративне правопорушення.

Хто повинен приймати рішення про притягнення військовослужбовця Волянця до адміністративної відповідальності – суд чи військова частина?

13. Перший заступник командира військової частини майор Грінченко у свій вихідний день у гуртожитку військової частини вживав спиртні напої. Згодом його було викликано на військову службу до розташування військової частини. Медичними працівниками складений протокол медичного освідування стану сп'яніння. Факт вживання спиртних напоїв офіцер пояснив тим, що проводив час на власний розсуд і не мав завдань і намірів прибувати на службу.

Чи є підстави для притягнення майора Грінченка до адміністративної відповідальності за ст. 172-20 Кодексу України про адміністративні правопорушення? Чи можливо притягти майора Грінченка до дисциплінарної відповідальності?

14. Капітан Артемонов, зайшовши до кабінету помічника начальника штабу зі стрійової частини майора Єршова, вимагав аркуш бесіди. Не отримавши бажаного, розпочав суперечку у підвищеному тоні. Свідків даного конфлікту не було, лише працівник штабу Малинський здалека чув голосну суперечку між військовослужбовцями. В акті службової перевірки було зазначено дані обставини і наголошено, що майор Єршов не кричав і не ображав капітана Артемонова.

Що таке аркуш бесіди? Чи підлягає за таких обставин капітан Артемонов дисциплінарній відповідальності за порушення статей 11, 49, 50 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, статей 1, 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України щодо військової ввічливості та поведінки військовослужбовців, а також Кодексу честі офіцера Збройних Сил України?

15. 18.02.2017 р. командиром військової частини майором Лукіним видано наказ «Про результати службового розслідування», відповідно до якого на солдата Розумного за невихід на службу в день виписки з військового шпиталю (відсутність на ранковому шикунанні та протягом дня більше трьох годин) було накладено дисциплінарне стягнення у вигляді догани. Аркуш бесіди із солдатом Розумним датований 20.02.2017 р.

Який порядок проведення службового розслідування? Чи є факт проведення бесіди вже після видачі наказу підставою для скасування останнього?

Т е м а 5. Звільнення з військової служби

Питання для обговорення

1. Припинення (розірвання) контракту про проходження військової служби.
2. Особливості звільнення деяких категорій військовослужбовців.
3. Порядок звільнення з військової служби.

16. Молодший сержант Притула у позаслужбовий час, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, наніс тілесні ушкодження середньої тяжкості громадянину Рижкову, внаслідок чого було відкрито кримінальне провадження. Наступного дня командиром військової частини призначено службове розслідування за фактом нанесення тілесних ушкоджень цивільній особі в позаслужбовий час молодшим сержантом Притулою, у зв'язку з чим були позивача відібрані письмові пояснення, проведено бесіду з командиром щодо протиправних дій Притули та обставин їх вчинення. Військовослужбовець свою вину в нанесенні тілесних ушкоджень у позаслужбовий час, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, визнав.

Наказом «Про результати проведення службового розслідування» за порушення військової дисципліни молодшому сержанту Притулі оголошено стягнення у виді звільнення з військової служби за контрактом через службову невідповідність.

Чи необхідно проводити службове розслідування в тих випадках, коли відкрито кримінальне провадження? У чому відмінність службової невідповідності військовослужбовця від невідповідності працівника займаній посаді (п. 2 ч. 2 ст. 40 Кодексу законів про працю України)? Чи достатньо наказу про застосування дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення з військової служби через службову невідповідність для звільнення військовослужбовця?

17. Старшого солдата Кривобока звільнено зі служби наказом командира військової частини за підпунктом «е» п. 1 ч. 8 ст. 26 Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу» (через службову невідповідність). Під час розгляду спору до суду було представлено документи, що свідчили про перебування військовослужбовця на момент прийняття наказу на стаціонарному лікуванні.

Чи можливо звільнення військовослужбовця під час його перебування на стаціонарному лікуванні?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 р., № 2232-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 385

Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 р., № 2011-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 15. Ст.190.

Про Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України: указ Президента України від 10.12.2008 р., № 1153/2008. *Офіційний вісник України*. 2008. № 95. Ст. 3129.

Про затвердження Положення про матеріальну відповідальність військовослужбовців за шкоду, заподіяну державі: пост. Верховної Ради України від 23.06.95 р., №243/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 25. Ст. 193.

Про Галузеву угоду між Міністерством оборони України та Центральним комітетом профспілки працівників Збройних Сил України на 2016–2018 роки: наказ Міністерства оборони України від 25.02.2016 р., № 107 URL: http://www.mil.gov.ua/content/other/nakaz_gal_ugoda_2016.pdf

Панченко М. В. Особливості змісту правовідносин під час проходження служби в органах Служби безпеки України суб'єктами трудового права. *Право та інновації*. 2016. № 4 (16). С. 150–153.

Феленко Ю. А. Щодо матеріальної відповідальності військовослужбовців. *Право та інновації*. 2014. № 4 (8). С. 179–186.

Величко Л. Ю. До проблеми поширення сфери дії трудового права на правове регулювання праці військовослужбовців. *Conferința internațională științifico-practică «Jurisprudenta – componenta fundamentală a proceselor integrative și a comportamentului legal contemporan»*, 3–4 noiembrie, 2017 / com. org.: V. Bujor (presedinte) [et al.]. Chișinău: S. n., 2017 (Tipogr.

«Tirocart Print»). С. 168–171.

Величко Л. Ю. Проблема поширення сфери дії трудового права на правове регулювання праці військовослужбовців. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. № 6 (21). Т. 1. С. 132–134.

Чудик-Білоусова Н. І. Організаційно-правові проблеми матеріальної відповідальності військовослужбовців: автореф. дис...канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2004. 18 с.

Права людини і професійні стандарти для військовослужбовців в документах міжнародних організацій: інформ. вид. / упоряд. Т. Яблонська. Київ: Сфера, 2002. 364 с.

Паламарчук В. О. Організаційно-правові засади проходження військової служби за контрактом у Збройних Силах України: автореф. дис. канд. юрид. наук.: 12.00.07. Ірпінь, 2003. 20 с.

Паламарчук В. О. До питання про комплектування Збройних Сил України за контрактом. Проблеми пенітенціарної теорії і практики. *Науковий вісник Київського інституту внутрішніх справ при НАВСУ*. 2002. № 8. С. 46–52.

Даниленко О. Б. Професійна підготовка військовослужбовців за контрактом у навчальних центрах Державної прикордонної служби України: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2012. 16 с.

Корж І. Ф. Військова служба в Україні: вступ, просування, припинення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2004. 19 с.

5. СЛОВНИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ

Атестування військовослужбовця – заходи, що проводяться для забезпечення правильного добору, розстановки, виховання і вдосконалення підготовки військових кадрів шляхом об'єктивного оцінювання професійного рівня, ділових та моральних якостей кожного військовослужбовця, відповідність його посаді, визначення перспективи службового використання, створення резерву кандидатів для просування по службі.

Близькі особи – особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із військовослужбовцем (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких із військовослужбовцем не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі, а також – незалежно від зазначених умов – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням.

Виконавська дисципліна – належне, своєчасне та якісне виконання військовослужбовцями функціональних обов'язків (посадових інструкцій), наказів Міністерства оборони України, доручень, рішень, планів, програм, які затверджуються в органах військового управління або надходять для виконання до Міністерства оборони України або інших органів військового управління (військових частин).

Виконання військового обов'язку в запасі – дотримання військовозобов'язаними порядку і правил військового обліку, проходження зборів для збереження та вдосконалення знань, навичок і умінь, необхідних для виконання обов'язків військової служби в особливий період.

Відпустка – встановлена законом певна кількість календарних днів безперервного відпочинку, які надаються військовослужбовцю у календарному році, з оплатою або без їх оплати зі збереженням посади за військовослужбовцем на цей час.

Військова дисципліна – бездоганне і неухильне додержання всіма військовослужбовцями порядку і правил, встановлених військовими статутами та іншим законодавством України.

Військова посада – штатна посада, що підлягає заміщенню військовослужбовцями.

Військова посадова особа – військовослужбовець, який обіймає штатну посаду, пов'язану з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або яка спеціально уповноважена на виконання таких обов'язків згідно із законодавством.

Військова служба – державна служба особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України (за винятком випадків, визначених законом), іноземців та осіб без громадянства, пов'язана із обороною України, її незалежності та територіальної цілісності.

Військовий обов'язок – підготовка громадян України до захисту Вітчизни, забезпечення особовим складом Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення та Державної спеціальної служби транспорту, посади в яких комплектуються військовослужбовцями.

Військовозобов'язаний – особа, яка перебуває у запасі для комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань на особливий період, а також для виконання робіт із забезпечення оборони держави.

Військовослужбовець – особа, яка проходить військову службу.

Гостре професійне захворювання – захворювання, що виникло після одноразового (протягом не більше однієї доби) впливу на військовослужбовця під час виконання обов'язків військової служби шкідливих факторів середовища фізичного, біологічного та хімічного характеру.

Гостре професійне отруєння – захворювання, що виникло після одноразового впливу на військовослужбовця шкідливої речовини (речовин) протягом не більше однієї доби.

Грошове забезпечення – винагорода, що сплачується за виконання військовослужбовцем своїх обов’язків в обсязі, що відповідає умовам військової служби, стимулює закріплення кваліфікованих військових кадрів.

Дисциплінарна відповідальність – застосування до військовослужбовця передбачених законом заходів державного впливу за невиконання (неналежне виконання) ним своїх службових обов’язків, порушення військової дисципліни або громадського порядку.

Заохочення – засіб виховання військовослужбовців і зміцнення військової дисципліни.

Збройні Сили України – військове формування, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності.

Контракт про проходження військової служби – письмова угода, що укладається між особою і державою, від імені якої виступає Міністерство оборони України, для встановлення правових відносин між сторонами під час проходження військової служби.

Корупційне правопорушення – діяння, що містить ознаки корупції, вчинене військовою посадовою особою, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

Мобілізаційна підготовка – комплекс організаційних, політичних, економічних, фінансових, соціальних, правових та інших заходів, які здійснюються в мирний час з метою підготовки національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення, Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України та Державної спеціальної служби транспорту, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій до своєчасного й організованого проведення мобілізації та задоволення потреб оборони держави і захисту її території від можливої агресії, забезпечення життєдіяльності

населення в особливий період.

Мобілізація – комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, оперативно-рятувальної служби цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу.

Нещасний випадок – обмежена в часі подія або рапто-вий вплив на військовослужбовця небезпечного фактора чи середовища під час виконання ним обов'язків військової служби, внаслідок чого зафіксовано шкоду здоров'ю, зокрема від одержання ним поранення, травми, у тому числі внаслідок тілесних ушкоджень, заподіяних іншою особою, гострого професійного захворювання і гострого професійного отруєння, одержання сонячного або теплового удару, опіку, обмороження, а також у разі утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою та іонізуючим випромінюванням, отримання інших ушкоджень внаслідок аварії, пожежі, стихійного лиха (землетрус, зсув, повінь, ураган тощо), контакту з представниками тваринного і рослинного світу, комахами, іншими представниками флори і фауни, які призвели до звільнення від виконання обов'язків військової служби військовослужбовця на один день і більше, а також у випадку смерті військовослужбовців під час виконання ними обов'язків військової служби.

Особливий період – період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, який настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний

час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій.

Потенційний конфлікт інтересів – наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

Пряме підпорядкування – відносини прямої організаційної або правової залежності підлеглої особи від її керівника, в тому числі через вирішення (участь у вирішенні) питань проходження військової служби, звільнення з неї, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень тощо, контролю за їх виконанням.

Реальний конфлікт інтересів – суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

Резервіст – особа, яка проходить службу у військовому резерві Збройних Сил України, інших військових формувань і призначена для їх комплектування у мирний та воєнний час.

Службова перевірка – комплекс заходів, які здійснюються з метою перевірки інформації про вчинення дисциплінарного правопорушення, з'ясування наявності підстав для призначення службового розслідування, обставин порушення виконавської дисципліни.

Службове розслідування – комплекс заходів, які проводяться з метою уточнення причин і умов, що сприяли вчиненню правопорушення, а також встановлення ступеня вини особи (осіб), чії дії або бездіяльність стали причиною вчинення правопорушення.

Службовий час військовослужбовця – час, упродовж якого військовослужбовець зобов'язаний виконувати службові обов'язки.

Соціальний захист військовослужбовців – діяльність (функція) держави, спрямована на встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію консти-

туційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців відповідно до особливого виду їх службової діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі.

Тимчасове виконання обов'язків – виконання військовослужбовцем, який займає штатну посаду, обов'язків за іншою рівнозначною або вищою посадою у зв'язку зі службовою необхідністю.

Час відпочинку – проміжок часу, протягом якого військовослужбовець вільний від виконання своїх обов'язків і який має право використовувати на свій розсуд.

Щорічна відпустка – час відпочинку, який обчислюється в календарних днях і надається військовослужбовцю зі збереженням посади і грошового забезпечення.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота – вид позааудиторної роботи студента навчального характеру. Спрямована на вивчення матеріалу курсу.

Під час самостійної роботи студент повинен опрацювати конспекти лекцій, наукову літературу, нормативні акти та судову практику до тем, що виносяться на практичні заняття.

Формами самостійної роботи є:

- виконання домашніх завдань;
- доопрацювання матеріалів лекцій;
- робота в інформаційних мережах;
- опрацювання додаткової літератури;
- робота з реєстрами судових рішень.

7. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Мета: допомогти студентам у вивченні особливостей проходження військової служби за контрактом, його правового регламентування, напрацюванні навичок самостійної роботи з науковими джерелами, опануванні й викладенні теоретичних питань, а також у правильному застосуванні чинного законодавства.

Зміст: ознайомлення з відповідною навчальною літературою, опрацювання рекомендованої наукової літератури, чинного законодавства й практики його застосування, з'ясування формулювання теми індивідуальної роботи та кола питань, які повинні бути розглянуті в її межах.

Вимоги до виконання індивідуальної роботи за видами наступні:

1) реферат – загальний обсяг 12-15 сторінок. Наприкінці роботи – список використаної літератури та нормативних актів. Подається викладачу, який веде практичні заняття. Захист відбувається відповідно до вимог, які висуває викладач;

2) стаття в наукових виданнях – оформлюється відповідно до вимог редакції збірника студентських наукових праць. Подається науковому керівникові, після його рецензії – до редакції. Зараховується опублікування статті;

3) узагальнення судової практики – робота оформляється відповідно до вимог викладача.

4) тези доповіді на студентській науково-практичній конференції – оформлюються відповідно до вимог редакції збірника тез доповідей. Подається науковому керівникові, після його рецензії – до редакції. Зараховується участь у студентській науково-практичній конференції та опублікування тез доповіді;

5) наукова доповідь – загальний обсяг 30 сторінок. Подається науковому керівникові. Слухання відбувається на засіданні гуртка трудового права;

6) есе – загальний обсяг до 5 сторінок, має містити ключову ідею, що розкривається у змісті роботи. Подається викладачу, який веде практичні заняття.

8. ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЗА КОНТРАКТОМ»

1. Загальна характеристика проходження військової служби за контрактом.

2. Загальні умови укладення контракту на проходження військової служби.

3. Перелік осіб, з якими укладається контракт про проходження військової служби.

4. Вимоги, що пред'являються до осіб, які бажають укласти контракт про проходження військової служби.

5. Види контрактів про проходження військової служби.

6. Сторони контракту про проходження військової служби.

7. Строки контракту про проходження військової служби.

8. Продовження строку контракту про проходження військової служби.

9. Документи, що подаються особою для прийняття на військову службу за контрактом.

10. Порядок укладення контрактів про проходження військової служби.

11. Обчислення строку проходження військової служби за контрактом та набрання контрактом чинності.

12. Правове регулювання професійно-психологічного відбору при прийнятті на військову службу.

13. Особливості організації заходів професійно-психологічного відбору при прийнятті на військову службу за контрактом.

14. Правове регулювання військово-лікарської експертизи.

15. Медичний огляд осіб, які приймаються на військову службу за контрактом.

16. Порядок і мета проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, що претендують на зайняття посад, пов'язаних з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків.

17. Гарантії для осіб, які приймаються на військову

службу за контрактом.

18. Особливості проходження військової служби за контрактом іноземцями та особами без громадянства.

19. Порядок добору та прийняття іноземців на військову службу за контрактом.

20. Права та обов'язки військовослужбовців за контрактом.

21. Порядок призначення військовослужбовців на посади.

22. Особливості призначення військовослужбовців на посади при проведенні організаційно-штатних заходів.

23. Переміщення військовослужбовців.

24. Тимчасове виконання обов'язків військовослужбовцями.

25. Порядок усунення військовослужбовців від виконання службових обов'язків, відсторонення від виконання службових повноважень, повноважень на посаді або відсторонення від посади.

26. Порядок проведення атестування військовослужбовців.

27. Особливості проходження військової служби військовослужбовцями, які направляються за кордон.

28. Службовий час військовослужбовців.

29. Загальна характеристика часу відпочинку військовослужбовців.

30. Щорічна відпустка військовослужбовцям: види, тривалість та порядок надання.

31. Додаткова відпустка у зв'язку з навчанням, творча відпустка для військовослужбовців.

32. Соціальні відпустки для військовослужбовців.

33. Відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин для військовослужбовців.

34. Відкликання військовослужбовця з відпустки.

35. Грошове забезпечення військовослужбовців.

36. Продовольче, речове та інше забезпечення військовослужбовців.

37. Охорона здоров'я та медична допомога військовослужбовцям.

38. Гарантії військовослужбовцям щодо забезпечення житлом.

- 39.Пільги військовослужбовцям та членам їх сімей.
- 40.Соціальні гарантії прав членів сімей військовослужбовців.
- 41.Загальна характеристика пенсійного забезпечення військовослужбовців.
- 42.Загальні положення військової дисципліни.
- 43.Види та порядок застосування заохочень.
- 44.Види стягнень за порушення військової дисципліни.
- 45.Накладення дисциплінарних стягнень в особливих випадках.
- 46.Порядок накладення дисциплінарних стягнень та їх виконання.
- 47.Облік заохочень та дисциплінарних стягнень.
- 48.Підстави припинення (розірвання) контракту про проходження військової служби.
- 49.Особливості звільнення деяких категорій військовослужбовців.
- 50.Порядок звільнення з військової служби.

9. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

Формою контролю знань студентів із навчальної дисципліни «Особливості проходження військової служби за контрактом» є залік – «зараховано» (60–100 балів), «не зараховано» (1–59 балів).

З М І С Т

Вступ	3
1. Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи	5
2. Програма навчальної дисципліни «Особливості проходження військової служби за контрактом».....	6
3. Завдання до практичних занять та самостійної роботи.....	9
4. Список рекомендованих джерел	19
5. Словник основних термінів	21
6. Самостійна робота	27
7. Індивідуальна робота студентів	28
8. Програмні питання з навчальної дисципліни «Особливості проходження військової служби за контрактом»	29
9. Критерії оцінки успішності студентів	31

Навчальне видання

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ТА ЗАВДАННЯ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ
ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ
ЗА КОНТРАКТОМ»**

**для студентів
військово-юридичного факультету**

другого (магістерського) освітньо-кваліфікаційного рівня
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

У к л а д а ч і : АВЕСКУЛОВ Валерій Дмитрович,
ЛУЦЕНКО Олена Євгенівна,
ЯКОВЛЄВА Галина Олександрівна

Відповідальний за випуск *О. М. Ярошенко*

Редактор *О. І. Борисенко*
Комп'ютерна верстка *Л. П. Лавриненко*